

Elever i risiko for afkodnings- og stavevanskeligheder, herunder ordblindhed

Allerede ved starten af børnehaveklassen er der store forskelle blandt eleverne i de sproglige forudsætninger og tidlige skriftsproglige færdigheder, der forudsiger læseudviklingen. Disse forskelle kan bruges til at udpege elever, som er i risiko for afkodnings- og stavevanskeligheder, herunder ordblindhed. Det er væsentligt at identificere de elever, der er i størst risiko, for at forebygge og reducere mulige senere skriftsproglige vanskeligheder væsentligt gennem en forstærket tidlig indsats. Det seneste danske studie (Gellert & Elbro, 2016) af disse færdigheders evne til at forudsige senere vanskeligheder tyder på, at eleverne skal have gået i skole et lille års tid, før man med en nogenlunde sikkerhed kan udpege de elever, der er i risiko. Det er dog meningsfuldt allerede fra starten af børnehaveklassen at være særlig opmærksom på at understøtte elever, som har vanskeligt ved at:

- blive opmærksomme på sprogets lyde, især enkeltlyde.
- lære lyden af nye ord, fx lære bogstaverne og deres lyde, navne på klassekammerater og den mest distinkte udtale af et ord, fx politi og ikke pulti.
- lære at sætte bogstaver og lyde sammen til ord (skriftens lydprincip).

Efter den første læse- og staveundervisning er begyndt, er det vigtigt at være opmærksom på følgende risikotegn:

- Måske fortsat ovenstående vanskeligheder
- Store vanskeligheder med at læse ukendte ord
- Mange læsefejl, der er i modstrid med skriftens lydprincip (fx "dun" læst som "din")
- Mange stavefejl, der er i modstrid med skriftens lydprincip (fx "klo" stavet som "kro")
- Langsom læsehastighed eller hurtig læsehastighed, men med meget upræcis ordlæsning
- Store vanskeligheder med at automatisere, hvordan ord staves
- Vanskeligheder med at lære at læse og stave på fremmedsprog

Endvidere er det væsentligt at være opmærksom på elever, der har en eller flere forældre med ordblindhed. De elever er nemlig i større risiko for selv at blive ordblinde. En ældre dansk undersøgelse (Petersen & Borstrøm, 1997) finder, at der blandt deltagerne, som er børn af forældre med ordblindhed, er 2,4 til 4 gange så mange med ordblindhed som blandt klassekammerater med forældre uden ordblindhed. Børnene arver ikke ordblindhed fra deres forældre, men kan være mere eller mindre arveligt disponeret for ordblindhed. Derfor er der for denne gruppe særlig grund til at være opmærksom på de risikotegn, som er beskrevet herover.

Eleverne vil altid bevæge sig på et kontinuum i forhold til, hvor omfattende risikotegnene er, og derfor er det vigtigt både at holde øje med den enkelte elevs udvikling over tid og at anvende evalueringsredskaber, der kan sammenligne eleven med andre elever, så man som fagperson kan vurdere sværhedsgraden i tegnene på risiko for afkodnings- og stavevanskeligheder, herunder ordblindhed. Læs mere om dette under fanen [Afdækning](#).

Risiko for vanskeligheder med afkodning og stavning kan også optræde sammen med andre vanskeligheder. Det kan være vanskeligheder med delfærdigheder i sprogforståelse. God sprogforståelse er en kompleks færdighed, der er afhængig af en række forskellige delfærdigheder som et godt ordforråd, kendskab til ords betydningsbærende dele (morfologi), grammatisk viden og pragmatisk kunnen i form af fx gode narrative færdigheder. Og sprogforståelsesvanskeligheder kan finde årsag i forskellige af disse sproglige delfærdigheder, som på sigt kan påvirke sprogforståelsen i læsning eller skrivning. For denne elevgruppe er der særlig grund til at være opmærksom på risikotegn, og det kan være relevant at inddrage en logopæd i udredningen af eleven samt sparre med en logopæd om tilrettelæggelsen af indsatser. Opmærksomheds- og adfærdsforstyrrelser forværrer ikke direkte risikoen for afkodnings- og stavevanskeligheder, herunder ordblindhed, men de kan påvirke indirekte, fx ved at forstyrre læringsituationen. Sammensatte vanskeligheder er således væsentlige at holde sig for øje i både afdækningen og tilrettelæggelsen af indsatser for elever i risiko for afkodnings- og stavevanskeligheder. Læs mere om sproglige vanskeligheder i denne aldersgruppe [her](#).

Du kan læse mere her

1. I denne grundbog om læsevanskeligheder af læseprofessor Carsten Elbro kan du i kapitel 5, 6 og 7 læse en syntese af forskningen om sproglige årsager til ordblindhed, sammensatte læsevanskeligheder, arvelig disposition og andre årsager.

Henvisning til grundbogen: Elbro, C. (2021). *Læsevanskeligheder* (2. udgave). Hans Reitzels Forlag.

2. Læs rapporten om en undersøgelse af, om man på basis af testning gennemført på fire tidspunkter (start bh.kl., slut bh.kl., midt 1. kl. og slut 1. kl.) kan forudsige alvorlige vanskeligheder med ordafkodning hos eleverne ved slut 2. kl.

Find rapporten [her](#):

3. På disse to undersider på ordblindhed.dk kan du læse en beskrivelse af kendetegn på risiko for ordblindhed i børnehaveklassen og efter den første læse- og staveundervisning.

Find siderne [her](#) og [her](#):

Henvisninger

Gellert, A. S., & Elbro, C. (2016). *Rapport om projekt vedrørende tidlig identifikation af elever i risiko for udvikling af alvorlige afkodningsvanskeligheder (herunder ordblindhed)*.

København: Undervisningsministeriet og Center for Læseforskning, Københavns Universitet.

Petersen, D. K., & Borstrøm, I. (1997). *Kan man forebygge ordblindhed i børnehaveklassen? Mål & Mæle*, 20(4), 22-30.